

Obisk koroških Slovencev

Na povabilo Slovenske skupnosti iz Trsta in Slovenske demokratske zveze iz Gorice je v soboto, 24. in v nedeljo, 25. t.m., delegacija Narodnega sveta koroških Slovencev bila na obisku v Furlaniji - Julijski krajini. V števerjanskem Kulturnem domu je goste pozdravil župan Stanislav Klanjšček, za njim pa je spregovoril prof. Slavko Bratina iz Gorice, ki je predvsem poudaril dosedanje tesne vezi med političnimi organizacijami primorskih in koroških Slovencev. V imenu delegacije NSKS je dipl. iur. Filip Warasch obrazil sedanje stanje na Koroškem, pri čemer je zlasti naglasil pomen izvolitve 40 slovenskih občinskih odbornikov na samostojnih listah, veličastno manifestacijo za priznanje slovenskih pravic v Celovcu ter prizadevanja, da bi slovenska manjšinska problematika na Koroškem zadobila mednarodno obelje. V daljšem poročilu je Karel Smole obravnaval pravne in politične aspekte boja koroških Slovencev in kritično ocenil zadržanje avstrijskih oblasti v okviru študijske komisije in tako imenovanega kontaktnega komiteja, ki ju je ustanovila avstrijska zvezna vlada. Za njim pa je predsednik Krščanske kulturne zveze Lovro Kasel prinesel pozdrave prosvetnih in kulturnih delavcev na Koroškem. Prva delovna seja se je končala z referatom političnega tajnika Slovenske skupnosti dr. Štoka o položaju Slovencev v Italiji.

Po skupni večerji na Plešivem so se člani obeh delegacij udeležili večera slovenske pesmi, ki je bil v občinskem gledališču v Krmini.

V nedeljo dopoldne so predstavniki koroških Slovencev najprej položili venec k spomeniku bazeviških junakov, nato pa so se udeležili sprejema, ki sta ga na Repentabru priredila župana Miha Guštin in dr. Legiša. Po pozdravnih besedah repentaborskega župana je nabrežinski župan dr. Legiša orisal delovanje občinskih upraviteljev Slovenske skupnosti v posameznih upravah in problematiko posameznih občin. Podpredsednik NSKS dr. Reginald Vospornik pa je opozoril na razlike, ki obstajajo med ravnanjem s slovensko manjšino v Italiji in Avstriji. Nato se je razvila zanimiva razprava, v katero je poseglo več članov obeh delegacij. Predstavniki NSKS, Slovenske skupnosti in Slovenske demokratske zveze so na koncu odobrili resolucijo, ki jo objavljajmo na drugem mestu.

Po skupnem kosilu na Repentabru so se zastopniki koroških Slovencev udeležili v Kulturnem domu v Trstu koncerta slovenske pesmi, ki ga je priredila Zveza slovenskih pevskih zborov s Tržaškega.

Resolucija ob srečanju zastopnikov NSKS, SDZ in Slovenske skupnosti

Zastopniki Narodnega sveta koroških Slovencev, Slovenske skupnosti iz Trsta in Slovenske demokratske zveze iz Gorice, zbrani na sestanku v Števerjanu in na Repentabru 24. in 25. novembra so sprejeli sledečo resolucijo

Zastopniki NSKS, Slovenske skupnosti in SDZ, pripadajoči slovenski narodni skupnosti v Italiji in Avstriji, so potrdili svojo zvestobo splošnim načelom, na katerih sloni njihova borba za narodni obstoj. Slovenci v Italiji in Avstriji zahtevajo svobodo, ohranitev svoje kulturne dediščine ter ustrezna sredstva, pripomočke in zakone, da bodo mogli vse to mirno razvijati. Ko so narodi nerazviti dežel skoro v celoti dosegli svobodo in samostojnost, je skrajni čas, da se zganejo tudi tiste države omikane Evrope, ki imajo v svojih mejah narodne manjšine ter pravično uredijo njihov položaj.

Slovenska narodna skupnost v Italiji in Avstriji hoče o lastnih zadevah govoriti in odločati sama, govoriti in prvi osebi kot polnopravni subjekt preko svojih samostojno izvoljenih predstavnikov. Slovenci hočemo sami odločati in soddločati pri sprejemanju ukrepov za ohranitev naše dejanske narodne samobitnosti. To pa lahko dosežemo le s samostojnim nastopanjem na političnem področju, kjer se ti ukrepi sprejemajo. V tem pogledu ne bi smelo biti nikakršnih ovir ali pomislekov ne pri nas Slovencih samih, ne pri demokratični javnosti tistih držav, v katerih živimo kot narodna manjšina. Slovenci smo vsi člani istega naroda in zato za uresničitev naših teženj in zahtev moramo biti enotni ter politično samostojni. Različno in pestro ideološko gledanje naj le poživlja in oplaja naše skupno delovanje.

Lastno politično predstavništvo nam ni potrebno le zdaj v dobi ostre borbe za dosego naših pravic in njihovo sankcioniranje s splošno zaščitno zakonodajo, ampak tudi po dosegi teh pravic, saj moramo imeti učinkovite forume, ki bodo budno bdeli nad točnim izvajanjem te zakonodaje.

Spričo vsestranskih težav vemo, da ne moremo doseči vsega na en mah, odklanjamo pa hoteno postopno ali teritorialno deljeno reševanje manjšinskih pravic, ki bi nas pitalo z drobtinicami v tistem upanju, da se počasi mirno asimiliramo. Globalna ali katerakoli rešitev bi potem sploh ne bila več potrebna. Prav tako odločno odklanjamo kakršnokoli številčno ugotavljanje slovenske narodne skupnosti na Koroškem, ki nikakor ne more biti osnova za reševanje narodnostnih vprašanj in je le izgovor za neizpolnjevanje sedmega člena avstrijske državne pogodbe, gro-

bo preziranje naših pravic in nagrada za germanizacijo koroških Slovencev.

Naše globoko prepričanje, da bomo lahko naša narodnostna vprašanja reševali le preko lastnih predstavnikov in ne v okviru neslovenskih strank, ne pomeni prostovoljne izolacije ali zaprtosti, ampak potrebno enotnost vseh slovenskih sil v odprtosti do neslovenskih sodržavljanov in njihovih strank, v sožitju med različnimi bitji, ki so oblikovana v lastni individualnosti, ki se lahko po večnih zakonih harmonije vesolja v svojih življenjskih funkcijah izpopolnjujejo ter uspevajo tako da dajejo in prejemaajo.

Zastopniki NSKS, Slovenske skupnosti in Slovenske demokr. zveze dalje ugotavljajo, da bodo narodne manjšine poleg povedanega o lastnem predstavništvu v resnici suveren, polnopravni subjekt le, če jim bo država kot skupnosti in posameznikom poleg splošnih državljanskih pravic zagotovila neoviran narodnostni razvoj.

To pa predpostavlja zlasti zagotovitev zakonite jezikovno - kulturne avtonomije, šolstvo vseh stopenj v materinem jeziku, pravico do uporabe lastnega jezika v javnosti in v uradih, pa tudi zaiamčen gospodarski in socialni razvoj, ohranitev naselitvenega prostora in splošne narodne samobitnosti. Država mora zagotoviti narodnostni manjšini položaj pravne osebe in tako zaiamčiti njene pravice, da zagotovi popolno enakost med manjšino in večinskim narodom, poleg tega pa ustvari takšne pogoje, da bo manjšinska narodnostna skupnost za njene člane privlačna, da bodo vsi posamezniki radi ostali v njej v zavesti, da se lahko razvijajo le, če so globoko zakoreninjeni v svojem ljudstvu, iz katerega so izšli in mu narodnostno pripadajo.

Zastopni NSKS, Slov skupnosti in SDZ vabijo udeležence in organizatorje mednarodnega kongresa manjšin, ki bo maja 1974 v Trstu, da poglobijo narodnostno tematično narodnostnih skupnosti s posebnim ozrom na vso slovensko manjšino in da jo v tem smislu moralno, znanstveno in politično oporo vsem manjšinam, ki se trudijo za svobodo in polnopravno življenje.

Zastopniki NSKS, Slovenske skupnosti in SDZ iskreno vabijo

vse Slovence v Furlaniji - Julijski krajini in na Koroškem, naj trdno vztrajajo v politični, narodnostni in kulturni ter socialno-gospodarski borbi za svoj obstoj, naj nikakor ne popuščajo, ampak podvojeno nadaljujejo svoje prizadevanje v zavesti, da sta pravica in zgodovina na njihovi strani. Pri tem naj jih

(dalje na 3. strani)

RADIO TRST A

♦ NEDELJA, 2. decembra, ob: 8.00 Koledar. 8.05 Slovenski motivi. 8.30 Kmetijska oddaja. 9.00 Sv. masa. 9.45 Ravel: Klavirski trio. 10.15 Poslušali boste. 11.15 Mladinski oder: »Zvesti tovariši«. Napisala Mariza Perat. III. del. 12.00 Nabožna glasba. 12.15 Vera in naš čas. 12.30 Nepozabne melodije. 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... 13.30 - 15.45 Glasba po željah. 14.30 Nedeljski vestnik. 15.45 Revija solistov. 16.00 Šport in glasba. 17.00 »Ženska za vsakogar«. Igra, napisal C.V. Lodovici, prev. J. Komac. RO. Režija: Jože Peterlin. 18.20 Nedeljski koncert. 19.00 Mojstri jazz. 19.25 Zgodovina italijanske popevke. 20.00 Šport. 20.30 Sedem dni v svetu. 20.45 Pratika, prazniki in obletnice, slovenske viže in popevke. 20.00 Nedelja v športu. 22.10 Sodobna glasba. 22.20 Zabavna glasba.

♦ PONEDELJEK, 3. decembra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.40 Radio za šole (za srednje šole) »Borilne športne panoge«. 12.00 Opoldne z vami, zanimivosti in glasba za poslušavce. 3.30 Glasba po željah. 14.30 Pregled slovenskega tiska v Italiji. 17.00 Za mlade poslušavce. (Danilo Lovrečič). 18.15 Umetnost, književnost in prireditve. 18.30 Radio za šole (za srednje šole — ponovitev). 18.50 Glas in orkester. 19.10 Odvetnik za vsakogar. 19.20 Jazz glasba. 20.00 Športna tribuna. 20.35 Slovenski razgledi: Srečanja - Sopranistka Zlata Ognjanovič in pianist Marijan Lipovšek izvajata samospeve Marija Kogoj in Marijana Lipovška - Strekljevi zapisi ljudskih pesmi - Slovenski ansambli in zbori. 2.15 zabavna glasba.

♦ TOREK, 4. decembra, ob: 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Pratika, prazniki in obletnice, slovenske viže in popevke. 12.50 Medigra za pisala. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Samospevi Francisa Poulenc. 18.45 Pesmi brez besed. 19.10 Slovenski znanstveniki na univerzi: »Milica Russi«. 19.20 Za najmlajše: pravljice, pesmi in glasba. 20.00 Šport. 20.35 Guido Turchi: Dobri vojak Švejk, opera. V odmoru (21.15) »Pogled za kulise«, (Dušan Pertot). 22.40 Zabavna glasba.

♦ SREDA, 5. decembra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.40 Radio za šole (za I. stopnjo osnovnih šol) »Pesmi in pravljice za vas«. 12.00 Opoldne z vami. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Radio za šole (za I. stopnjo osnovnih šol - ponovitev). 18.50 Duo Clemencic-Kecskés. 19.10 Higiena in zdravje. 19.20 Mladinski oder: »Sveti Miklavž ljubi vse otroke«. Otroška radijska igra, ki jo je napisal Franc Jeza. RO. Režija: Stana Kopitar. 19.40 Zbori in folklor. 20.00 Šport. 20.35 Simfonični koncert. Vodi Ernst Bour. Sodeluje pianistka Annie Fischer. V odmoru (21.05) Za vašo knjižno polico. 21.55 Nežno in tiho. 22.05 Zabavna glasba.

♦ ČETRTEK, 6. decembra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Slovenski razgledi. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. (Danilo Lovrečič). 18.15 Umetnost. 18.30 Nove plošče resne glasbe. 19.10 Božanska komedija v prevolu Andreja Capudra: »Pred zagrinjalom prihodnosti«. Alojz Rebula. 19.25 Pisani balončki (Krasulja Simoniti). 20.00 Šport. 20.35 »Zamučnik. Drama, napisal Peter Albrechtson, prevedla Nada Konjedic. RO. Režija: Jože Peterlin. 21.40 Skladbe davnih dob. 22.05 Zabavna glasba.

♦ PETEK, 7. decembra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.40 Radio za šole (za II. stopnjo osnovnih šol): »Poslušajmo in rišimo!«. 12.00 Opoldne z vami. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Radio za šole (za II. stopnjo osnovnih šol - ponovitev). 18.50 Sodobni slovenski skladatelji. Primož Ramovš: Thème donné. Pozavnist Boris Šinigoj. Ansambel »Slavko Osterc« iz Ljubljane vodi Ivo Petrič. 19.10 Irena Žerjal: »Rej«. 19.20 Jazz glasba. 20.00 Šport. 20.35 Delo in gospodarstvo. 20.50 Vokalno instrumentalni koncert. 21.45 V plesnem koraku. 22.05 Zabavna glasba.

♦ SOBOTA, 8. decembra, ob: 8.00 Koledar. 8.05 Slovenski motivi. 8.30 Marijine pesmi poje cerkveni zbor z Opčin pod vodstvom Staneta Maliča. 9.00 Sv. masa. 9.45 Mendelssohn-Bartholdy: Sonata št. 6. 10.15 Harmonije za godala. 10.45 Mladinski oder: »Fatimski otroci«. Napisal S. Gregorec. RO. Režija: Stana Kopitar. 11.35 Poslušajmo spet. 13.30-15.45 Glasba po željah. 15.45 Avtoradio. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.30 Pianistka Neva Merlak-Corrad. 18.50 Sodobni sound. 19.10 Po družtvih in krožkih: »Marijin dom v Rojanu«. 19.25 Revija zborovskega petja. 20.00 Šport. 20.35 Teden v Italiji. 20.50 »Trubar na Gorškem«. Igra, napisal Rado Bednarik. RO. Režija: Jože Peterlin. 21.30 Vaše popevke. 22.30 Zabavna glasba.

Konec razpravljanja o novi ustavi v Jugoslaviji

V Jugoslaviji se je končalo javno razpravljanje o novi ustavi. Zdaj bo poverjena uredniška komisija sestavila besedilo ustave in vnesla vanj sprejete popravke. Pač pa je bil, kot je poročal tisk, zavrnjen predlog slovenskih škofov za ustavno besedilo, nanašajoč se predvsem na pravice Cerkve na polju obveščanja in šolstva.

V javni razpravi so široko razpravljali zlasti o gospodarskih in socialnih problemih, ki naj bi jih nova ustava načelno uredila in tako na novo utrdila sistem samoupravnega socializma, ki razlikuje oziroma naj bi razlikoval jugoslovanski družbeni sistem od sovjetskega in drugih. V teh stvareh je bilo marsikaj podrobneje in bolj jasno definirano. Zdi pa se, da so v razpravi premalo prišli do izraza problemi, ki zadevajo čisto politične odnose v federaciji, t.j. odnose med narodi, jeziki in republikami, pravice do narodne avtonomije in do kam segajo, odnose med republikami in federacijo, itd. Sedanji trenutek je verjetno delikaten in se ni zdelo primerno pospeševati takih razprav, vendar pa

bi lahko imelo to nezaželeno posledico, da bi ti problemi obviseli v zraku in bi se naknadno začutilo, da so bili pri javni razpravi preveč odrinjeni in zapostavljeni. Vsekakor je pričakovati, da bo nova ustava podvržena temeljitemu kritičnemu pretresu še v zvezni skupščini, preden bo sprejeta in bo stopila v veljavo. Od nje vo v veliki meri odvisna nadaljnja usoda jugoslovanskega socializma in države.

—O—

Za novega odgovornega urednika ljubljanskega »Dela« je bil imenovan Slavko Fras, dopisnik »Dela« v Bonnu. Dosedanji odgovorni urednik Jaka Koprivc bo prevzel novo dolžnost.

—O—

V Sloveniji je pretekle dni snežilo in sneg se začel že kmalu ontran meje. Vendar kaže, da ne bo obležal. Nevarne so posamezne ledene ploskve na cesti, kjer lahko avti »zapešejo«.

—O—

V Jugoslaviji obhajajo danes, 29. t.m., dan republike. Zaradi večdnene praznika je pričakovati naval jugoslovanskih turistov v Trst in Gorico.

Izdajatelj: Engelbert Besednjak nasl. ♦ Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 ♦ Odgovorni urednik: Drago Legiša ♦ Tiska tiskarna Graphart Trst - ulica Rossetti 14 - tel. 77-21-51

Mihec in Jakec se menita od austerit, nočnih lokalov in konjev na Opčinah

— Na, Jakec, zdej smo pej zrihtani.

— Ja, zdaj pa smo. Sem prav radoveden, koliko bo vse skupaj držalo.

— Zakej ne bi držalo? Kadar oblast uka-

že, dragi moj, ni neč za škercirat.

— Ja drugod: pri Nemcih, Angležih, Holandcih in tako naprej. Ma ne pri nas. Že tako je vlada s temi predpisi precej oklevala in celo počakala, da minejo volitve za nekatere občine in dežele. Čeprav je že sama izvzela nekatere kategorije, kakor na primer Rdeči križ, gasilce, diplomate, policijo in podobno, so se oglasile že nekatere druge kategorije, ki tudi mislijo, da bi morale biti izvzete.

— Tisto je pej res. Prfina nočni lokali so se oglasili. So rekli, de uani ne morejo zaprt o pounoči, kakor navadna oštarija, ke uani tabat šele začnejo delat jn de be mogli jemet odprto vsaj do dveh. Jn de uani dajejo delo tolkem kategorijam: kamarjerjem, plesalkam, sprehajalkam jn de če uani ne morejo delat u nočnih urah, bojo mogli zaprt lokal. Tle je vmes zaslužek tolkeh ledi.

— Saj, saj! In na delovanju teh lokalov so lahko zainteresirane ravno velike glave, bogataši, direktorji, ministri in tako naprej. Kam bodo hodili sinovi bogatih staršev v nočnih urah? Kaj bodo tudi oni morali iti zgodaj spat? Kako bodo trošili denar, s katerim ne vejo kam?

— Jn ti ne znaš, kaku tam dnar teče! Tauženti krožejo ku listje. Leta nazaj sm jest' z ano klapo padu u tašen lokal. Kadar je u navadnem bari koštau an kafe štirideset lir, je

tam koštau petstu lir. Danes košta gvišno taužent al še več. Jn u nočnem lokali ne moreš žult samo an kapucin. Tam je treba šampanjc, likerje, koktajle jn podobno. Jn tle so sami tauženti. Ma na veliko! Jn pole manč. Ne moreš dat deset lir za mančo koker u bari. Samo za dent nutre nus, moreš jemet u garšti dnarja za ano plačo.

— Vem, vem. Eh, ta austerit bo prizadel tudi velike gospode. Pravzaprav ni niti vse prav slabo, kar so Arabci naredili zaradi petroleja. Se bojo ljudje vsaj malo zresnili. Ker do zdaj je bilo res že malo preveč tega trošenja na levo in desno. Ljudje so se peljali z avtom tudi samo sto metrov daleč. In povsod sjali te smeti, kvarili zrak, uničevali travnike in še toliko drugega. In vse kaže, da teh omejitev ne bo tako hitro konec, zato ker Arabci pravijo, da ne bojo dali nafte, dokler se Izraelci ne umaknejo v svoje meje. Izraelci pa pravijo, da se za starimi mejami ne čutijo varne in da se na garancije Združenih narodov ne zanesejo. In tako je situacija pat, kakor pri šahu.

— Videš. Jn mi bomo u nedeljah mogli hodet al jet sez autobusam. Al pej bet doma gledat televizijo. Slaba tolažba.

— Ni bogvekaj, ne. Ampak konji bojo zdaj prišli do nove veljave.

— Se zna. Denimo reč tisti u Lipici. Ma tudi na Opčinah jemajo še dva konja. Zdej se jeh bo lahko fajn valoriziralo. Če be Trebenci teli posodet tisto njih karoco, ke jo nucajo za pust, be lahko ob nedelah prepelavali ledi. Se zna, samo štiri na bot. Be lahko organizirali tudi redno progo. Denimo reč z Opčin u Repen jn nazaj. Ma tudi z lojtrnikom be lahko organizirali skupinske izlete. Ogled jame pr Briščikih, ogled kraške hiše u Repni, o bisk pr Efi. E, Jakec moj, še zna bet lušno!

Vendarle mirovna konferenca

Iz Kaira in iz Tel Aviva se je zvedelo, da se bo verjetno 18. decembra vendarle začela mirovna konferenca med Izraelci in Arabci. Konferenci bosta skupno predsedovali obe veliki sili, Združene države in Sovjetska zveza. Kot se zdi, so Egipčani odločeni iti na mirovno konferenco, čeprav se temu odločno upirata libijski predsednik polkovnik Gedafi, ki je za nadaljevanje vojne in jo je pripravljen tudi v veliki meri financirati z nakupi orožja, in Irak. Sirija se obotavlja ter še vedno niha med taborom nepoustljivih in tistih, ki so za pogajanja. Na mirovni konferenci bodo sodelovale tiste arabske države, ki mejijo na Izrael in so bile v vojni z njim, morda tudi Libanon, kajti vojno stanje med Izraelom in temi arabskimi državami traja dejansko že četrto stoletje, čeprav je vojna včasih za daljše razdobje »zamrznila«.

Komentarji ugibajo, kaj je pripravilo Egipci do tega, da bo šel na konferenco. Vzrok je najbrž več. Po eni strani pritisk obeh velikih sil, po drugi spoznanje, da s silo nikoli ne bo dobil nazaj zasedenih ozemelj, in končno zelo neugodni položaj na frontnih črtah. Če bi spet začel vojno, bi se znašel v vojaški katastrofi. Vsiljeno premirje ga je rešilo pred tem. Trenutno mora Egipci gledati, da se častno izmaže iz zagate na frontah in pridobi na času. Če bo konferenca uspela in bo tam dosegel vsaj glavni del tistega, kar hoče — potem dobro. Če pa ne, se bo medtem vojaški položaj zanj nedvomno izboljšal s reorganizacijo in ponovno oborožitvijo egiptovske vojske in pa s kako »politično« osvoboditvijo obkoljene tretje armade tudi ne glede na usodo konference.

Medtem je Gedafi odločen nakupiti za milijarde dolarjev, ki jih je dobil za petrolej, na Vzhodu in Zahodu čim več orožja in igrati »močnega« arabskega moža, v prepričanju, da ne bo prišlo do miru. Gedafi je tudi ostro proti temu, da bi obe veliki velesili odločali na Bližnjem vzhodu in izvajali pritisk na Arabce. Izjavil je celo, da bi bilo boljše živeti pod izraelskim imperializmom kot pod sovjetskim, in da bi se ne pomišljal obsoditi tiste arabske države (Egipta ali Sirije), ki bi pozvala sovjetske čete, naj intervenirajo na Bližnjem vzhodu.

Izraelci označujejo arabsko odločitev za »revolucionarno« (to je prvič, da so se Arabci pripravljeni pogajati z njimi), in da za zaradi tega ne morejo in ne smejo odkloniti pogajanj. Toda izraelski zunanji minister Abba Eban je hkrati tudi povedal, da si hočejo Izraelci na vsak način zagotoviti strateške meje, ki jih bo mogoče braniti v primeru novega napada. O mejah izpred leta 1967 ni govora.

—o—

KOMU BO KORISTILO?

V nekaj letih bosta dokončani dve največji zgradbi zadnjih časov.

Prva je predor pod Rokavskim prelivom, ki bo povezoval Francijo in Anglijo. V načrtu je že več kot poldrugo stoletje. Predor pod morjem bo dolg 51 kilometrov. Stroški pa so že zdaj preračunani na 1, 2 milijardi dolarjev. Do končanih del se bodo pa še za dosti milijonov povišali.

Druga velika javna gradnja bo most čez zaliv Guanabara pri brazilskem glavnem mestu Rio de Janeiro, dolg bo 15 kilometrov in bo eden največjih na svetu. Stroški zanj pa znašajo skoro dvesto milijonov dolarjev.

Gospodarstveniki pa ne vidijo ne od predora ne od mostu velikih koristi za občo blaginjo.

—o—

Nemčija je ustavila zaposlovanje delovne sile iz držav zunaj Evropske skupnosti, in če bo nastopila zaradi pomanjkanja petroleja gospodarska kriza, bodo odpustili najprej tuje delavce. V Nemčiji je zaposlenih 466.000 jugoslovanskih delavcev, 528.000 turških, 268.000 grških, 179.000 španskih, 69.000 portugalskih, 15.300 maroških in 11.200 tunizijskih, nekaj pa tudi iz drugih arabskih držav (Sirije itd.) V Nemčiji dela 2.600.000 tujcev, 10,8 odst. vseh zaposlenih.

»Petrolej je razdelil Evropo devetih« (Evropsko skupnost) je splošni komentar politikov in časnikarjev. Pomeni, da ni bila preveč trdno povezana in da bi jo bilo razdelilo ob prvi priložnosti tudi kaj drugega. Evropa potrebuje močnejši kit kot je umazani petrolej.

NEDELJE BREZ AVTOV IN TRGOVINE BREZ NAJLONSKIH VREČIC

Zadnjo nedeljo so stali avti že v štirih evropskih državah: na Holandskem, v Belgiji, Luksemburgu in v Nemčiji. V nedeljo se jim bo pridružila Italija. Poleg vozil javnih služb (javni promet, Rdeči križ, policija itd.) bodo smeli na ceste z avti samo tisti, ki ob nedeljah delajo, pa stanujejo zunaj mest in nimajo na razpolago javnih vozil. Voziti pa bodo smeli samo po določenih cestah in brez drugih oseb v avtu. Prefektore bodo izdajale (baje) le malo takih dovoljenj.

Zastruje se kriza z bencinom in nafto, tudi za kurjavo. Temu se bo pridružila še večdnevna stavka bencinarjev prihodnje dni. V italijanski javnosti se zdaj skoro ne diskutira o drugem kot o bencinski krizi in o teh vladnih ukrepih. A vse kaže, da se večina ljudi še ne zaveda resnosti sedanje krize z energijo in njenih negativnih posledic na vse gospodarstvo. Te dni so v nekaterih tržaških trgovinah že nehali dajati kupcem najlonske vrečice za kupljeno blago, češ da jih že primanjkuje, ker jih delajo iz petroleja.

—o—

BEG V MESTA NA ŠVEDSKEM

Na Švedskem je že pred nekaj leti zajela ljudi na deželi prava psihoza »bežanja v mesto«. Življenje na podeželju, posebno kmečko delo, se jim zdi pretežko in preveč neudobno, v neskladju s proslavljanjo švedsko življenjsko ravni. Zato ostaja na tisoče kmetij zapuščenih. Razne agencije z nepremičninami jih oddajajo poceni v najem. Ker pa na Švedskem ni dovolj zanimanja zanje, niti da bi jih uporabljali kot počitniške hiše, objavlja neka agencija v največjem norveškem dnevniku »Aftenposten« oglase pod naslovom »Poceni kmetije na Švedskem«. Kmetije v obmejnih krajih med Haldenom in Kongsvingerjem (s hišami vred) ponuja na prodaj po cenah od 17.500 do 35.000 norveških kron, to je približno 1.900.000 do 3.850.000 lir, od katerih pa je treba plačati v gotovini samo 2000 kron, to je približno 220.000 lir. Na Norveškem je kmečki stan še krepak, dobro organiziran in ponosen.

RESOLUCIJA OB SREČANJU ZASTOPNIKOV NSKS, SDZ IN SLOVENSKE SKUPNOSTI

(Nadaljevanje s 1. strani)

krepijo svetle tradicije naših prednikov, zgled kmečkih uporov, ki nas uči, da je pravica trda in svoboda sveta stvar, ki je ne smemo omadeževati. Dalje upravičeno pričakujejo, da jih bodo v tem človeško-naravnem in pravičnem prizadevanju poleg matične domovine razumele in podprle vse demokratične sile v Italiji in Avstriji.

Ob koncu predstavniki NSKS, Slovenske skupnosti in SDZ izražajo še pričakovanje, da bo država matičnega naroda skrbno sledila vsem problemom slovenskega zamejstva in ga učinkovito in najbolj uspešno podpirala v pravičnem boju za narodni obstoj.

Narodni svet koroških Slovencev
Slovenska skupnost
Slovenska demokratska zveza

Boj proti mamilom med slovensko mladino

Pred kratkim je izšla 48. knjižica v seriji »Knjižice«, ki jih izdajajo salezijanci na Rakovniku v Ljubljani. Nova knjižica ima naslov »Mladina v omami«, napisal pa jo je dr. Janez Jenko. Knjižica obravnava problem mamil, katerih žrtev postanejo mnogi mladi ljudje. Avtor pravi že takoj na začetku: »Ko sem bral pismo šestnajstletnega fanta, ki si je vzel življenje, da bi bil rešen težav in mučnih vprašanj, sem se vprašal: kaj je storila družina, družba in okolica, kjer je živel, da bi mu pomagala? Celo zločince ozdravljajo in jim pomagajo nazaj v življenje, pa ne bi mogli ozdraviti mladega fanta spodrselja? Bil je odličnjak, dokler ga ni klapa »zlata mladina« potegnila s seboj na krivo pot. »V meni je bil demon, ki je bil močnejši od moje volje in me zavajal v napačno smer...«, je zapisal. Ko se je odločil za klapo, ki je kradla plašče iz avtomobilov, je imel pred seboj enake nagibe kakor za divje vožnje z avtomobili — da bi se uveljavil. V njem je bila utesnjenost, ki ji je hotel ubežati s takimiimenovanimi podvigi. Temu begu iz življe-

nja bi lahko rekli neuresničljive mladostne želje, ki jih sam ni znal uveljaviti.«

To je isti nagib, iz katerega se mladina predaja tudi mamilom. V knjižici, ki šteje le 64 strani, avtor potem s vseh strani obdela pojav mamil med mladimi. »Med vzroki uživanja mamil so motnje osebnosti«, piše Jenko. »Mamila navadno uživajo osebe, ki so nestalne in so jih v otroški dobi razvajali. Med njimi je mnogo takih, od katerih so starši preveč pričakovali in so njihove sposobnosti precenjevali. Ko so spoznali, da zastavljenega cilja niso mogli uresničiti, so se zatekli k raznim oblikam izkrivljenega vedenja, med drugim k mamilom. To je beg iz življenja, dolžnosti in dela. Psihologi so mnenja, da je narkomanija samo znamenje ali simptom bolezni osebnosti, ne pa posebna bolezen. Sociologi pa jo obravnavajo kot posebno bolezensko reakcijo, ker so njene asocijalne posledice posebne.« Jenko obravnava potem vpliv škodljivih klubov na mladino, kot so npr. takoime-

(dalje na 7. strani)

Predpisi za varčevanje z gorivom

Po zgledu mnogih zahodnoevropskih držav se je tudi Italija morala končno odločiti za vrsto ukrepov, ki naj omogočijo strogo varčevanje s porabo goriva. Vlada je prejšnji teden izdala vrsto predpisov, večina katerih bo postala veljavna v soboto, 1. decembra. Ti predpisi so naslednji:

BENCIN: Cena bencina se je povišala za 15 lir na liter. Liter bencina vrste super stane od 23. t.m. dalje 200 lir za liter. Gorilno olje pa se je povišalo za 12 lir in stane od 23. t.m. dalje 50 lir za kg. Podjetja bodo zmanjšala dobavo gorilnega olja za ogrevanje za 20 odstotkov v primeri z dosedanjim dobavljanjem.

PREPOVED PROMETA: Zasebni avtomobilski promet je prepovedan ob nedeljah in praznikih. Prepoved postane veljavna v nedeljo, 2. decembra. Ob nedeljah in praznikih smejo krožiti le vozila policije, orožnikov, gasilcev, rešilci Rdečega križa, avtobusi, taksiji in nekatera vozila javnih uprav. Svoja vozila bodo smeli uporabljati zdravniki, živinozdravniki in duhovniki, ki so v dušnem pastirstvu, a le po ozemlju občine, kateri pripadajo. V krajih, kjer ni prometnih zvez, bodo smeli uporabljati svoja vozila tudi delavci, a jim podjetje mora poskrbeti posebno dovoljenje, ki ga izdaja prefektura in ki natančno določa, po kateri cesti sme delavec voziti, da pride do delovnega mesta.

OMEJITEV HITROSTI: Na avtocestah je največja dovoljena hitrost vožnje 120 km na uro, na vseh ostalih cestah pa največ 100 km na uro.

OMEJITEV PORABE ELEKTRICNEGA TOKA: Občinske uprave morajo zmanjšati porabo električnega toka pri javni razsvetljavi za 40 odstotkov. Javne uprave bodo uvedle nepretrgani delovni čas, nadurno delo pa nikakor ne sme iti preko 17.30. Trgovine se bodo odslej zapirale najkasneje ob 19. uri, izložbe pa smejo biti razsvetljene najkasneje do 21. ure. Televizijske, kinematografske in

gledališke predstave se morajo končati ob 23. uri, javni lokali pa se morajo zapreti ob 24. uri.

—o—

Kot smo omenili, bo večina teh predpisov postala veljavna v soboto, 1. decembra. Gre vsekakor za ukrepe, ki bodo spremenili dosednji način življenja večine prebivalstva in predstavljajo skoraj revolucionarno spremembo. Doslej ni znano, koliko časa bodo varčevalni ukrepi ostali v veljavi, kajti to bo predvsem odvisno od razpleta arabsko-izraelskega spora, čeprav je že danes gotovo, da se je končalo razdobje, ko je bilo na razpolago dovolj in poceni energije, kot je med drugim zatrdil ministrski predsednik Rumor.

—o—

80-LETNICA PROF. KARLA SANCINA

Pred kratkim je obhajal svojo 80-letnico naš ugledni glasbenik in glasbeni pedagog ter kritik prof. Karlo Sancin. Se pred malo leti se je redno oglašal preko Radia Trst A s svojimi glasbenimi kritikami in poročili o koncertih. Mnogo let je pred vojno deloval kot begunec v osrednji Sloveniji, posebno v Celju.

Dragemu prof. Sancinu, ki je moral ravno v zadnjih letih pretrpeti tudi hude udarce usode, želimo še veliko let zdravja, da bi mogel aktivno spremljati naše glasbeno in splošno dogajanje.

—o—

V SLOVENSKEM KULTURNEM KLUBU

Prejšnjo soboto smo imeli priložnost slediti predavanju psihologa dr. Sedmaka, ki nas je pritegnilo tako zaradi zanimive teme, kot tudi zaradi predavateljevega sproščenega nastopa.

Za uvod je dr. Sedmak navedel nekatere značilnosti današnje družbe, kot so npr. strah, da bi bili izven norme, hiter življenjski tempo, večje število nevrotičnih ljudi in podobno. Nato je prišel k jedru predavanja.

Beg pred odgovornostjo in beg iz realnosti sta zelo pogosta pojava. Medtem, ko je beg pred odgovornostjo splošnočloveška poteza, še daleč ne značilna samo za mlade, je beg iz realnosti lasten predvsem mladini. Predavatelj je navedel nekaj razlogov za to in razne oblike bega, od navadne zabave (težko je postavljati točno določeno mejo med zdravo zabavo in begom) do alkoholizma, nevarne igre s smrtjo, mamil in končno samomora.

V debati so prišla na ran različna vprašanja, ki so očitno pokazala, da nas ti problemi zanimajo in da si želimo poglobitve vanje.

V soboto, 2. decembra, bo na sporedu priznan film, ki je bil že tudi nagrajen: **MORI-RE D'AMORE** (Umreti od ljubezni)

Vabljeni! Začetek ob 19. uri.

—o—

MOŽINOVA RAZSTAVA NA KORZU

V galeriji Russo na Korzu v Trstu razstavlja od 21. do 30. t.m. slikar Možina. Med drugim tudi lepe kraške motive.

Raztresenov jubilej s »Čedermacem«

Stalno slovensko gledališče v Trstu je pripravilo v petek, 23. novembra premiero igre »Kaplan Martin Čedermac«, ki jo je napisal po sloviti Bevkovi povesti Boris Grabnar. Z njo je počastilo tudi 40-letnico gledališkega delovanja igravca Staneta Raztresena, ki je nastopil v glavni vlogi.

Po predstavi je bila slovesna počastitev jubilaranta, ki je bil deležen cvetja in dolgega ploskanja. Priznati je treba, da je Raztresen močno prirastel k srcu našemu občinstvu, tako s svojimi vedno toplimi človeškimi liki na gledališkem odru kot s svojimi samostojnimi recitacijami slovenskih balad in drugega,

predvsem pa s svojo osebnostjo in ljubeznijo do slovenske besede, ki je zadobila v njegovih ustih še posebno žlahten zven. Prebrali so veliko brzojavk s čestitkami za njegov jubilej.

Predstava »Čedermac« je bila igralsko dobra in močna, pač pa je igra sama dramatično premalo napeta in globoka. Tudi režiser Uršič ni mogel kaj več napraviti iz nje. Menimo, da bi jo bil enakovredno izvirniku dramatisiral in postavil na oder le kak Mirko Mahnič — če se spomnimo njegovega »Vojaški mizerere« itd.

Stanetu Raztresenu tudi naše prirčne čestitke in voščila za naprej.

—o—

PRISRČNE ČESTITKE

Na ljubljanski univerzi je te dni briljantno diplomiral iz umetnostne zgodovine g. Marko Vuk iz Mirna, sodelavec našega lista.

Naše prirčne čestitke!

—o—

STALNO SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

Kulturni dom

France Bevk — Boris Grabnar

KAPLAN MARTIN ČEDERMAC

(Dramatizacija romana)

V soboto, 1. decembra, ob 20.30 - Izven abonmaja v četrtek, 6. decembra, ob 20.30 - Abonma red E mladinski v četrtek.

—o—

SOŽALJE

Kulturni krožek Devin - Štivan izreka ob smrti g. LEOPOLDA LEGIŠE globoko občuteno sožalje njegovi družini.

Sožalju se pridružuje uredništvo N. L.

PRAZNOVANJE 100-LETNICE ŠOLE V REPENTABRU

Učitelstvo in Združenje staršev pripravljata praznovanje 100-letnice osnovne šole v Repentabru in proslavo za njeno poimenovanje po pesniku Alojziju Gradniku. Proslavo bo v soboto, 1. decembra ob 17. uri.

Glede na to, da je celo v Evropi še danes na milijone in milijone nepismenih ljudi, smo Slovenci lahko ponosni, da obhajamo že stoletnice svojih osnovnih šol. Bili smo med prvimi narodi v Evropi, pri katerih je bila nepismenost že pred desetletji skoro popolnoma odpravljena.

—o—

GLASBENA MATICA — TRST

Abonmajska sezona 1973-74

V nedeljo, 2. decembra 1973 ob 17. uri v Kulturnem domu

PEVSKI ZBOR JOŽA VLAHOVIČ

iz Zagreba

Dirigent: EMIL COSSETTO

Rezervacija in prodaja vstopnic v pisarni Glasbene Matice (ul. R. Manna 29 - tel. 418-605) in eno uro pred pričetkom koncerta pri blagajni Kulturnega doma.

Farni praznik pri Sv. Ivanu v Gorici

Prejšnjo nedeljo je slovensko dušno-pastirsko središče v Gorici ali duhovnija pri Svetem Ivanu obhajala svoj prvi farni praznik. Praznovala je prvo obletnico, odkar je bila ustanovljena.

Obenem je farno občestvo prisostvovalo tudi posvečenju prenovljenega glavnega oltarja.

Cerkvene obrede in slovesnosti je opravil nadškof Cocolin ob somaševanju nekaterih mestnih slovenskih duhovnikov, ki pomagajo v tem središču.

Vsi obredi so bili izredno zanimivi, ker so potekali samo v slovenščini. Številni verniki so tudi z globokim zanimanjem sledili nadškofovemu govoru v lepi slovenščini in globoki zamisli.

Msgr. Močnik, župni upravitelj je tudi povedal, kako se zamisel in življenje tega slovenskega farnega občestva v središču Gorice krepki in živi.

Štandrež

MLADI RISARJI — MOST

Na jesenskem občinskem prazniku v Štandrežu, ki je bil približno pred dvema mesecema, so se mladinci zbrali tudi k risarski tekmi. Izdelali so nekaj več kot 44 risb različne vsebine, največ iz domačega okolja in po lastni fantaziji.

Te slike bodo v soboto ob 17. uri razstavili v prostorih prosvetnega društva »O. Župančič«. Obenem bodo razstavljene tudi razne fotografije iz domačega življenja in praznovanja.

K štandreškimi novostim dodajmo še, da dela za novi most čez Sočo med Ločnikom in Štandrežem prav naglo napredujejo.

Novi prehod čez reko bo povezoval štandreško tovarniško okolje z glavno cesto na Majnici, ki bo tekla okoli Krmina proti Vidmu.

ZAMEJSKA SLOVENIJA

Pred kratkim je izšla 3-4 številka 1973 Geografskega obzornika, Casopisa za geografsko vzgojo in izobrazbo. Izdaja ga Geografsko društvo Slovenije v Ljubljani.

Zadnjo številko je s pomočjo sodelavcev pripravil univ. profesor Klemenčič. Vsebine te številke je posvečena zamejski Sloveniji, to je regionalno-socialnim in regionalno-gospodarskim problemom zamejskih Slovencev v Italiji, Avstriji in na Madžarskem.

Med članki navajamo nekatere, ki se tičejo naših ožjih krajev.

Prof. Rado Bednarik: Oblike, razvoj in sedanje stanje izseljevanja iz slovenskih pri morskih krajev.

Valentin Birtič: Duhovnik v obrambi slovenstva v Beneški Sloveniji.

Fran Mljach: Nekaj družbenogeografskih podatkov o Kanalski dolini.

Samo Pahor: Tržaški Slovenci.

Izidor Predan: Gospodarski in kulturno-prosvetni položaj v Beneški Sloveniji.

Po tej znanstveni reviji bi moral seči vsakdo, ki se bavi z našimi etničnimi problemi, bodisi kot amater, še bolj pa, če je na kakšnem vodstvenem mestu naših organizacij.

Naročila na »Geografski obzornik«, Ljubljana, Aškerčeva cesta 12.

Pomanjkanje kuriva za ogrevanje in kurja-tečaje za zaročence in zakonce ter na podobne posege v skupno krščansko in slovensko doživljanje, doslej skoro zapuščenega slovenskega mestnega dela.

—o—

VČERAJSNJA STAVKA

V sredo je bil promet po mestu, na zunanjih avtobusnih progah in tudi po železnicah paraliziran.

Avtisti so stavkali zaradi socialnih izboljšanj. Mestni avtobusi včeraj niso vozili tri ure. Pa niso niti mestni stražniki natančno vedeli od kdaj do kdaj.

Železniški promet je bil tudi ustavljen. Na južni postaji je bil razobesen nekaj urnik avtobusov, dveh ali treh, ki naj bi vozili proti Trstu in Vidmu. Prihajali so pa po svojem urniku in nabasali potnike, ki so zaradi nejasnih urnikov čakali tudi po tri ali štiri ure na prevozila.

Povedati pa moramo tudi mnenje javnosti in človeka, ki ni izrecno v kategoriji tehničnega delavca ali študenta.

Tudi tak človek ima pravico do uživanja urejenih socialnih dobrin.

Videli smo na postajah batere z otroki, ki so jokali in zmrzovali ter čakali na prevoze z vlaki ali avtobusi.

Zato bi morali upravni vodniki delavskih sindikatov točno in jasno opozoriti vso delovno javnost, kdaj in kako bo potekalo napovedano stavkovno gibanje, ne da bi iz jeze ali težav večjega dela ljudstva nihče ne koval kake namišljene zahteve.

ŠOLA IN DOM

V nedeljo dopoldne so imeli roditelji in njihovi namestniki dijakov slovenskega učiteljskega v Gorici svoj prvi roditeljski sestanek. Prisotne je pozdravil novi ravnatelj Jože Sežarin. Seznanil jih je s položajem na šoli, pa tudi s pomanjkljivostmi, s katerimi se mora boriti. S skupnim prizadevanjem pa se bo tudi to odpravilo. Občinska uprava je o potrebah že obveščena.

Po razpravi so starši izvolili tudi svoj roditeljski svet; za vsak razred po dva predstavnika staršev.

Svetu predseduje znani bivši šolnik in urednik Ludvik Jerkič, ki ima otroke na tej šoli.

ZIMA ŽE KIMA

Sončno babje poletje, ki je tudi nad Gorico sijalo skoraj en teden, se je že shiralo.

Že v začetku tedna je pritisnil pravi zimski mraz. Vsi vrhunci okoli goriške kotline so bili pobeljeni. Mrzla burja je pometala tudi ceste po Vipavski dolini in tja okoli Postojne, kjer je že toliko snega nanese, da je več ur oviralo ves promet.

Še večjo skrb pa prizadeva meščanom pomanjkanje tekočega kuriva. Kerozena, tako pravijo prodajalci, sploh ni več v zalogi. Cena drvi pa sega že neverjetno visoko. Cepljena drv pa sega že neverjetno visoko. Ceplje za stot.

Pomanjkanje kuriva za ogrevanje kurjave je prizadelo zlasti srednje sloje.

NESNAGA V PREDMESTNIH KRAJIH

Svoj čas sta veljali goriški predmestni občini Podgora in Pevma z oslavljen kot čisti in vabljivi kraji. Naravna lepota in čisti, sveži zrak je vabil meščane in turiste k njima na izlete in oddih. Danes je pa po teh nekdanjih vaseh, ki veljajo že za goriška predmestja, vse drugače.

V Podgori je ves zrak okužen in onesnažen od izpuhov iz kemičnega oddelka podgorskih tkalnic. Prebivalci so se že dvakrat obrnili na goriško mestno upravo, naj prisili tovarniško vodstvo, da postavi potrebne čistilne naprave.

Dozdaj pa se še vedno po vsej Podgori in po južnem mestnem delu vleče smrdljiv zrak, posebno pred dežjem do Solkanskega polja. Škoduje pa ne samo človeškemu zdravju, marveč tudi poljskim pridelkom.

Namesto čistilnih naprav, so menda lastniki tovarne zagrozili, da bodo ukinili kemični oddelek, kar bi pa spet povišalo število brezposelnih.

Mestni župan pa baje ni še odgovoril na tozadevne pritožbe občanov. V Podgori bo zmanjkalo ljudem zdravega zraku.

V Pevmi pa bodo morali ljudje, zlasti na cestnih križiščih, obuti visoke škornje, če bodo hoteli v dežju prečkati poti in ceste.

Kanali so namreč vsi polni blata in smeti. Nekatere poti in klance pa bo preraslo robidovje in visok plevel, da bo treba hoditi po njih kot skozi džunglo.

—o—

Nadaljuje se preiskava o skupini fašistov v Padovi, ki je pripravljala zasedbo mesta in režim po »vzgledu« republike Salò. Medtem je sodišče proglasilo gibanje »Ordine nuovo« za fašistično in oblast ga je razpustila.

Prijateljem Mohorjeve družbe

Dragi poverjeniki in prijatelji!

V zgodovini Goriške Mohorjeve ste poverjeniki igrali vedno važno, častno in zahtevno vlogo: volili ste in bili voljeni v osrednji odbor, vzdrževali ste stike med odborom in člani, člane ste nabirali in knjige delili, med ljudstvom ste širili zanimanje za družbo in njeno dejavnost. V zbor poverjenikov, kot veste, lahko vstopi vsak slovenski duhovnik in katoliški laik, ki se prijavi in ga odbor sprejme.

Zaradi Vaše predanosti Mohorjevi družbi ste pod fašizmom veliko trpeli: klicali so Vas na kvesturo, stavili pred sodišča, obsojali na globe, policijska svarila in opomine, metali iz služb... Vsem tem Mohorjevim pričevalcem bo družba dvignila spomenik v letošnjem

»Slavnostnem zborniku«: slovenski odvetnik, ki je pred sodniki branil obtožene poverjenike, nam bo v lepi razpravi spregovoril o njihovem delu in trpljenju.

Dragi poverjeniki! Ali ne boste v svobodi vršili tega, kar so Vaši predniki v dobi zatiranja? Kaj ko bi stopili od hiše do hiše, od prijatelja do znanca, rekoč: »Na mohorjevke se naroči! Te lahko vpišem?«

Mohorjevi prijatelji doma in v svetu, v Rimu in na Dunaju, v Zapadni Evropi in na Angliškem, v Kanadi, Združenih državah, Južni Ameriki in Avstraliji: goriške jubilejne mohorjevke bi rade stopile v Vaše domove.

Smejo li v imenu slovenske gostoljubnosti potrpati na Vaša vrata?

ODBOR GMD

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Pogovor s kiparjem Goršetom

»Naš tednik« na Koroškem je prinesel pred kratkim pogovor svojega urednika s kiparjem FRANCETOM GORŠETOM, ki je dobro znan in priljubljen tudi v Trstu, saj je po vojni precej let živel in deloval v našem mestu. Potem je dolgo bival v Združenih državah, zadnja leta pa živi na Koroškem, kjer je kljub mnogim letom, ki mu jih je že naložilo življenje, še vedno neutrudno na delu in ustvarjanju. To ga drži čvrste in duhovno mladega. Svoj čas je opremil kapelo šolskih sester pri Št. Jakobu v Rožu, več poletij pa je preživel v Kortah, kjer si je v opuščeni župnišči uredil začasni atelje in razstavo svojih del, »ki je med obiskovalci romantične kakršne soteske — Korških peči — postala znana kot »Galerija Gorše«, piše »Naš tednik« in pristavlja: »Toda usoda je hotela, da je ta popotni umetnik, rojen v Zamostecu na Dolenjskem, našel po dolgih letih delovanja v Sloveniji, Trstu in Severni Ameriki v 76. letu življenja svoj dom na Koroškem, v Svečah v Rožu«.

Sodelavec »Našega tednika« je našel Goršeta sredi preurejanja hiše pri farni cerkvi, ki mu je postala delavnica in prebivališče, skratka dom. Tam se je razvil med njima naslednji pogovor:

Vprašanje: Na lepem kraju živiš! Kaj te je napotilo, da si se na dolgem življenjskem potovanju med Evropo in Ameriko končno ustavil in ustalil na Koroškem?

Gorše: Bil je že moj mladostni sen in namen, da si nekoč ustvarim lasten dom. A časi tej nameri niso bili prijazni. Ko sem se pred leti vrnil iz Severne Amerike v Evropo in prišel preko Št. Jakoba v Korte, sem si zaželel, da si nekje na Koroškem — na tem lepem kraju, kot ti praviš — ustvarim svoj dom, kjer bom živel in delal. Če človek dolgo hodi po svetu, spozna ne le mnogo novega, temveč zna tudi bolje ceniti lepoto domačih krajev med domačimi ljudmi.

Vprašanje: »V »Nedelji« sem pred časom bral, da si nenehni potnik, ki v svojih delih podoživlja človeško usodo, razglablja o pomenu žrtve in trpljenja in se ob svojem ustvarjalnem delu pripravlja za večnost. — Zato se s posebno ljubeznijo posvečaš križevim potom. Ustvaril si jih že dvanaest, in kot vidim, trinajsti je že v nastajanju.

Gorše: Ta misel je zame zelo vzpodbudna, je lepa in tudi resnična. Zadeva bistvo mojega umetniškega nazora, vendar bi glede mojega umetnega dela, da se človek vse življenje pripravlja na večnost. Prosim Boga in želim si, da mi bo dano, se še dolgo časa v ustvarjalnem snovanju pripravljati na večnost. Sedaj, ko imam svoj lastni dom, čutim v sebi nove energije, novo in intenzivnejšo željo po ustvarjanju.

Križev pot, ki ga sedaj pripravljam, je namenjen za stolno cerkev v Ljubljani. Res je že trinajsti, toda križev pot je zgodba o trpljenju in žrtvovanju, o poveljanju in odrešenju. Pri tem se človeku in umetniku vedno znova stavlja vprašanja o izvoru in namenu življenja. Posebno pa mora umetnik stremeti za tem, da doseže vedno globljo, vsebinsko in oblikovno bolj doganjano izpoved svojega umetniškega doživljanja in hotenja. Zato se vsakokrat pojavljajo nova

globlja vprašanja in vsakokrat tudi nova spoznanja. Umetnost je pač iskanje, približevanje popolnosti.

Novi križev uot mi pa postavlja tudi nove formalne probleme. Po zunanjih merah bo največji, kar sem ih doslej ustvaril. Povečane dimenzije nudijo povečane izrazne možnosti. Te bom skušal stopnjevati z zmanjšanjem figur in strnitvijo izraza. Postave, ki nastopajo v različnih postajah, bodo pa imele poteze, kot jih opazamo na ljudeh, ki jih srečujemo vsak dan. Tako nameravam približati umetnino ljudem, ki naj bi jo z menoj sodoživljali.

Vprašanje: France, tebe označujejo kot mojstra križevih potov in splošno mnenje je, da spadaš med najvidnejše likovne umetnike, ki se ukvarjajo z religioznimi temami. Zdi se mi vendar, da bi ta oznaka bila nekoliko enostranska in površna. Kako pa je pri tebi s »posvetno« umetnostjo, ki vendar tvori prav tako pomemben del tvojega ustvarjanja.

Gorše: Prav imaš. Ni mogoče in tudi ne bi imelo smisla, potegniti otro črto med religiozno in posvetno umetnostjo, saj obe spadata v človeško življenje, ki me kot umetnika zanima v vseh svojih pojavih, pa naj bo to ljubezen, materinstvo, delo v najrazličnejših oblikah, veselje, žalost in še marsikaj. Prav zaradi tega me posebno privlačujejo mitološki motivi iz starogrškega bajeslovja, saj se v njih pojavljajo problemi nin skrivnosti človeškega bivanja, ki niso vezani ne na čas in ne na prostor.

Tako si videl na pročelju moje hiše abstrahirano vinjeto hitečih oblakov iz tanjenega bakra, ki bi jo imenoval: »Čas hiti, kot hitijo oblaki«. In nad vhodom v hišo sem obesil relief, ki bi ga

imenoval: »Ustvarjalni genij«, morda pa tudi »Angel varuh«.

Ob teh besedah se je obiskovalec poslovil od umetnika Franceta Goršeta in mu zaželel še mnogo let polne, zrele ustvarjalne moči ter mnogo osrečujočih doživetij ob novih ustvaritvah, ki bodo kmalu, ko bo preureditev prostorov po načrtih arhitekta prof. Oswalda dokončana, dostopne tudi širšemu občinstvu na stalni razstavi v njegovem domu v Svečah, št. 42.

DECEMBRSKA ŠTEVILKA »OGNJIŠČA«

V Trst je prispela te dni nova, decembrska številka revije za mlade »Ognjišče«, ki prinaša med drugim intervju z ravnateljem »Slovenika« dr. Maksimilijanom Jezernikom in nadaljevanje zanimivega potopisa po Madagaskarju ter še mnogo drugih zanimivih in aktualnih prispevkov.

STRAH PRED POROČNO KORAČNICO

Duhovnik Elizeo Bezze, župnik v mestecu Judibana v južni Venezueli, trdi, da je našel najboljši način, kako prestrašiti in pregnati pare, ki se družijo ponoči v parkih ali na kakih drugih javnih krajih, in vzbujajo pohujšanje. S seboj nosi prenosni registrator in kadar zagleda v temnem kotičku tak par, zavrti na ves glas Mendelssohnovo »Poročno koračnico«. Ni parčka, ki bi je ob tem preplašen ne popihal, čeprav bi človek pričakoval, da jih bodo zvoki te koračnice še bolj raznežili in razvnili.

Izšla je prva letošnja številka »Literarnih vaj«. Dobijo se v Tržaški knjigarni. To je njihov 25. letnik.

Študentske demonstracije v Atenah so dale povod za nov vojaški državni udar, ki je napravil konec Papadopolosovi prepočasni demokraciji političnega življenja.

Hrepenenje-sestavina slovenske mentalitete

Pri založbi Slavic Press Ltd. v Londonu je izšla knjiga v nemščini z naslovom »Nostalgie bei Ivan Cankar«, to je »Hrepenenje pri Ivanu Cankarju«. Avtor knjige je Wilhelm Heiliger, literat in časnikar, pol Nemec pol Slovenec po svojih starših, človek, ki enako dobro govori in piše nemško in slovensko. Vsekakor je vsaj z eno nogo, če ne z obema, krepko zasidran v slovenskem življenju in kulturi. Zanima ga slovenska literatura in sad tega zanimanja in študija je tudi omenjena knjiga. Namenjena je predvsem slavistom, ker se v njej mešata slovensko in nemško besedilo, kar daje sklepati, da avtor predpostavlja, da znajo tisti, ki jo bodo brali, enako dobro oba jezika. Medtem ko je Heiligerjev tekst nemški, pušča odlomke iz Cankarja, ki jih naveda, kar v izvirniku brez nemškega prevoda. To navadnega bralca nekoliko moti in onemogoča branje knjige bralcem, ki slovensko ne znajo, toda ker je, kot rečeno, študija namenjena slavistom, se nad tem verjetno ne bodo pritoževali.

Heiligerja zanima pri Cankarju motiv hrepenenja, ki je res eden najbolj značilnih, če ne sčloh najbolj značilni motiv vsega njegovega dela. V uvodu pravi avtor: »V tej publikaciji sem poskušil socialno-kritično in literarno-sociološko obravnavati nekatere osnovne značilnosti Cankarjeve miselnosti. Hrepenenje ne spada le k tipično literarni problematiki Cankarjevega dela, ampak je tudi bistven sestavni del slovenske

mentalitete, vedno spet se ponavljajoči pojav, ki napravlja ta socialno-psihološki problem za integralni dejavnik slovenskega naroda. Tu sem skušal mnoge in različne oblike pojavnosti hrepenenja pri Ivanu Cankarju in vzporedno tudi pri nekaterih drugih evropskih pisateljih in pesnikih analizirati in spraviti njihovo prikazovanje v zvezo z danim osebnim stališčem (to je nostalgijno reakcijo) glede na družbeno situacijo v stiski.«

Motiv je torej ibredno zanimiv in je morda Heiligerju tem prej padel v oči kot človeku, ki stoji delno zunaj slovenskega življenja in tako iz določene daljave lažje spozna njegove bistvene poteze in vse tisto, kar ga dela sorodno ali različno od življenja drugod. Najprej skuša definirati nostalgijo ali hrepenenje kot medicinsko-psihološki pojem. Ko človek prebere to poglavje Heiligerjeve razprave, se mu razodene, zakaj je med Slovenci toliko samomorov; iz nepotešene hrepenenja po rešitvi iz utesenjenosti, iz katere si ljudje ne znajo ali ne morejo pomagati, ker so razmere močnejše kot oni.

Že iz tega je razvidna temeljitost te Heiligerjeve študije, ki je razčlenjena v večje število poglavij in se opira tudi na obilno strokovno literaturo. Cankar mu velja v tem pogledu za tipičnega Slovenca, čeprav odkriva sorodne motive tudi pri pisateljih drugih narodov, npr. pri Buninu ali Proustu.

Sodobno kmetijstvo

Seznam zapostavljenih območij v Evropski gospodarski skupnosti

Po mesecih dolgotrajnih in mučnih pogajanj s posameznimi vladami je Evropska komisija določila seznam goratih in zapostavljenih območij, katerim bo šla pomoč iz »Regionalnega razvojnega sklada«. Sklad bo v prvih treh letih 1974-1976 razpolagal s 1400 milijardami lir. Sedaj so na vrsti ministrski sveti, da pridejo na dan s predlogi za oblikovanje skupnih smernic.

Zapostavljena področja Italije

Karta goratih in zapostavljenih območij predvideva za Italijo naslednji seznam: vsa Južna Italija, Dolina Aosta, dežela Tridentinsko-Južni Tirol, dežela Furlanija - Julijska krajina, manj razvita področja, zlasti hribovske občine dežel Emilia - Romagna, Umbria, Marke in Lazio ter pokrajin Cuneo, Asti, Alessandria, Vercelli, Novara, Sondrio, Bergamo, Brescia, Cremona, Mantova, Verona, Vicenza, Belluno, Padova, Rovigo, Imperia, Lucca, Siena in Grosseto. Kot merilo so pri sestavljanju seznama upoštevali povprečni dohodek na prebivalca, ki mora biti pod evropskim povprečjem 1,5 milijona lir letno. Dodatno so še upoštevali močno odvisnost od kmetijske delovne sile in to zaradi nezadostne stopnje mehanizacije, nazadovanje industrije, visoko oziroma stalno stopnjo nezaposlenosti in izseljevanje. Upoštevajoč še dejstvo da odpade na Italijo 35 odstotkov od skupnega števila prebivalcev na takih področjih, je potem mogoče sklepati, da bo Italiji na voljo približno 490 milijard lir za prej omenjeno obdobje. Za Italijo, ki dobi največ denarnih sredstev, pride Velika Britanija s 25 odst., Francija z 21 odst. Zahodna Nemčija z 9 odst., Irska s 4 odst., Nizozemska in Belgija z 2 odst., Danska z 1,5 odst., ter Luksemburg z 0,5 odst.

STALNO SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

Kulturni dom

V okviru mladinskih torkov

GOSTOVANJE MLADINSKEGA GLEDALIŠČA
IZ LJUBLJANE

Ben Minoli — Herbert Grün

VILINČEK Z LUNE

V torek, 4. decembra, ob 15.30.

Pomembna odločitev za gorata področja

skim povprečjem 1,5 milijona lir letno. Dodatno so še upoštevali močno odvisnost od kmetijske delovne sile in to zaradi nezadostne stopnje mehanizacije, nazadovanje industrije, visoko oziroma stalno stopnjo nezaposlenosti in izseljevanje. Upoštevajoč še dejstvo da odpade na Italijo 35 odstotkov od skupnega števila prebivalcev na takih področjih, je potem mogoče sklepati, da bo Italiji na voljo približno 490 milijard lir za prej omenjeno obdobje. Za Italijo, ki dobi največ denarnih sredstev, pride Velika Britanija s 25 odst., Francija z 21 odst. Zahodna Nemčija z 9 odst., Irska s 4 odst., Nizozemska in Belgija z 2 odst., Danska z 1,5 odst., ter Luksemburg z 0,5 odst.

Za zdaj manjka še odobritev seznama, kar morajo opraviti vlade posameznih držav. Prav gotovo bodo države, ki bodo morale več plačevati kot ostale, zahtevale določena povračila na drugih področjih, zlasti na monetarnem.

Kompromis pri določanju programa pomoči za gorata področja

Podpore tudi za krave mlekarice

Medtem ko je na oktobrskem zasedanju devetih ministrov za kmetijstvo kazalo, da ne bodo v okviru pomoči za gorata področja dajali nobenih podpor za rejo krav mlekaric, češ da obstaja že tako presežek v pridobivanju mleka (kar pa ni res, delež goratih področij je v tem oziru majhen) in je tako stališče zastopala v glavnem Velika Britanija, ki goji na svojih planotah le goveda in ovce za zakol, je prišlo na zadnjem zasedanju, ki je bilo 19. novembra, do preobrata. Pomoči bodo deležni tudi rejci krav mlekaric. Da je do

tega prišlo, gre pripisovati zlasti naporom francoskega ministra za kmetijstvo Chiraca.

Vsekakor je s tem bilo rešeno eno ključnih vprašanj goratih področij, zlasti če pomislimo, da bodo skoraj vsa od Slovencev naseljena področja v naši deželi vključena v seznam goratih področij. Tudi v strokovnem oziru gre pohvaliti to odločitev, ki bi sicer prizadela ne samo kraška področja v deželi in državi, ampak na splošno tudi same osnovne živinorejce, saj brez krav mlekaric ne more biti dovolj goveda za pitanje oziroma za zakol.

Vr.

BOJ PROTI MAMILOM MED SLOVENSKO MLADINO

(Nadaljevanje s 2. strani)

novani disco klubi, kjer mladina pijačuje in se vdaja drugim slabim navadam, dalje alkoholi zem, narkomanija, posebej še hašiš, opij in heroin, tabletomanija, pa tudi kajenje in pretirano uživanje kave. Knjižica se zaključuje s poglavjem »Kako zavarovati pred mamili«, s primerom mladega Mavricija, ki je ozdravel od mamil in prešel na tisto stran, kjer bi radi mladini pomagali, ter z besedami papeža Pavla o lažnih vrednotah in o boju proti nasilju ter nenasitnemu pohlepu po uživanju. Knjižica, ki bi jo moral dobiti v roke in prebrati vsak mladi človek, posebno še dijak, se končuje z ugotovitvijo: »Z vsemi silami je treba razvneti javno mnenje proti mamilom, pisati, govoriti in obveščati je treba o škodljivosti mamil v šoli in mladinskih organizacijah. Izdelovalce drog in trgovce z mamili je treba strogo kaznovati. Urediti je treba družbeno nadzorstvo in skrb nad mamili ter potrebno zdravljenje omame.« Seveda pa je predvsem treba mladino vnaprej odvracati od mamil, bi lahko k temu dostavili, posebno s tem, da ji pokažemo in ustvarimo druge, višje in plemenitejše ideale in cilje.

F.J. - 157

SMRT

V POMLADI

Prišli so čisto do ceste, na kateri so še vedno goreli trije vojaški tovornjaki. Kričanje je bilo slišati zdaj še glasneje, a v daljavi, in zdelo se je, da se oddaljuje. Italijani so se najbrž v primerni razdalji zbrali in napravili majhen pogon po polju, da bi dokazali, da se ne boje, in predvsem, da bi se častniki lahko izgovorili pred višjim poveljstvom.

»A v gozd si ponoči ne upajo,« je rekel Sova. »Dokler ne gremo iz gozda, smo varni. Sicer pa nam ni treba iz gozda, ker če je padel, je padel tu na robu gozda, ali pa se je zavlekel ranjen kvečjemu še malo nazaj.«

Obhodili so ves rob gozda, kjer bi mogli najti žrdovo truplo, in v svitu gorečih tovornjakov pregledovali grmovje in plitve jame v tleh. Končno so ga našli. Ležal je le kakih deset metrov od ceste, v majhnem, komaj opaznem gošto poraslem jarku, ki ga je bil gotovo že pred mnogimi leti izkopal kak kmet za mejo med svojim in sosedovim gozdom. V prvem hipu se jim je zdelo, da leži v jarku trhel ploh, ki ga je bila tja zanesla voda ob nalivu ali pa ga je pustil tam kak kmet. Toda s tipanjem so ugotovili, da je človek. Sova je posvetil z baterijo in čeprav je imel mrtvi partizan obraz obrnjen navzdol, so ga takoj prepoznali. Sneg ga je bil že napol po-

kril.

»Žrd,« je rekel Sova.

»Čudno, da ni nobeden opazil, ko je padel,« je rekel eden izmed partizanov.

»Ko je bil zadet, je najbolj pokalo, žrd pa tudi ni bil tip, ki bi stokal. Najbrž se je potegnil nazaj, da bi se obvezal ali da bi počakal konec boja in bi mu pomagali.«

»Ali da bi umrl,« je rekel drug partizan.

»Najbolj verjetno je bilo tako.«

»Kam je zadet?« je vprašal Tine, ki v medli luči baterije ni mogel opaziti nobene rane.

Sova je spet posvetil in z roko nekoliko obrnil truplo v jarku.

»V trebuh. Ni imel čisto lahke smrti. Najbrže je hitro izkrmavel, ampak trpel je le. Toda puške ni izpustil.« Potegnil je puško izpod trupla.

»Tudi nahrbtnik še ima.«

»Pravijo, da boli, če si zadet v črevesje,« je rekel eden od onih dveh.

»V črevesje ne, v želodec,« je strokovnjaško izjavil drugi.

»Kako pa veš?«

»Pravijo tako.«

»Če tako pravijo,« se je ponorčeval drugi.

»Boš že sam ugotovil, ko te bo zadelo.«

»Le da ti ne bom utegnil povedati, ker bo te-

be prej.«

»Držita gobec!« je rekel Sova, »in ga primita. Odnese ga bomo s seboj.«

Prijela sta ga eden za rame, drugi za noge in ga potegnili iz jarka ter ga položila na rahlo pobeljena tla.

»Napravimo iz vej nosila,« je zapovedal Sova.

Vsi so se lotili lomljenja vej. Nekaj časa ni bilo slišati drugega kot lomljenje in šelestenje snežink.

Tine je nalomil nekaj močnih in dolgih vej, toda potem je samo gledal, kako so oni naglo in kar v poltemi spleтали iz vej nekaka nosila. Položili so truplo nanje in ga dvignili.

»Najprej dva, potem pa se bomo menjali,« je rekel Sova. Partizana sta stopila, Sova je šel naprej, noseč tudi žrdovo puško, Tine pa zadaj, z žrdovim nahrbtnikom.

»Ostani malo bolj zadaj, da te ne bodo motili naši koraki, in dobro napni ušesa, da nas kdo ne preseneči,« mu je naročil Sova. »Od časa do časa postoj in poslušaj. A nikar ne delaj preveč šuma.«

»Ne bom.«

Ostal je zadaj, toliko, da je one komaj še uganil pred seboj. Od časa do časa je stopil hitreje, da jih ne bi izgubil, nato pa je spet upočasnil korak in včasih obstal ter poslušal. Ničesar ni bilo slišati razen sedanja snežink na vejah, nekaj daljnih streliv — Italijani so gotovo streljali kar tjavenda, iz njevoze, kot navadno — in pasje lajanje, ki jim je odgovarjalo. (Dalje)

17 Kaj je rekel brat

MIKLAVŽ GORBIČ
IZTOK ŠUŠTERŠIČ

33. »Rajko,« je prigovarjal ravnatelj, »okolščine so take, da nam moraš pojasniti tudi tisto zasebno stvar.«
»Ne morem. Res ne morem,« je rejal Rajko in razprtih oči srepl v ravnatelja.

»Moratel« je trdo rekel tovariš.

»Naj vam pove Džoki,« je mirno odgovoril Rajko. »Če je izblebetal to, da se je tepel z mano, naj pove še drugo.«

»Kako veste, da je kaj izblebetal?« je vprašal tovariš.
»Skelebam,« je odgovoril Rajko.

»Ne boš verjel, Rajko, da tudi mi znamo sklepati,« je dejal ravnatelj. »Kako to, da sta se tepla ravno tam, kjer sta se?«

»Kraj je bil naključje, tovariš ravnatelj.«

»Kdo je bil še zraven? Bili ste najmanj trije.«

»Samo z Džokijem sem se pretepal,« je rekel Rajko.
»Čudno naključje,« je rekel ravnatelj k prejšnjemu Rajkovemu odgovoru, »da sta se tepla ob avtu, v katerega je nekdo vlomil.«

»Sta se tepla za avto?« je vlekkel svojo nit tovariš.

»Ne,« je odvrnil Rajko. »Nisva se tepla za avto. Šlo je za večje stvari.«

34. Po šolskih hodnikih se je razlegel glas zvonca, ki je oznanjal konec učne ure.

»Smem v razred?« je vprašal Rajko. Moža sta ga pogledala srepo in začudeno. »Najprej povej, kar te sprašujeva,« je rekel ravnatelj.

»Tovariš ravnatelj, vse sem povedal,« je dejal Rajko.

»Jaz pa še ne, Rajko! Ponoči si se klatil... Žal pa se

»Naj gre za zdaj.«

»Prav, Slemšek, lahko odideš. Vedi, da se bo vse razpletlo. No, Rajko, to te bo brat vesel!« je rekel ravnatelj.

»Česa naj bi bil moj brat vesel?«

»Tebe menda,« je rekel ravnatelj.

»Tovariš ravnatelj,« je proseče rešal Rajko, »ne pravi te tega bratu!«